הכנסת

דרקור

בחירות בישראל:
לקראת הבחירות לכנסת ה-23
כ"ב בשבט התש"ף, 17 בפברואר 2020

מרכז המחקר והמידע

שנה אחת - שלוש מערכות בחירות

בבחירות לכנסת ה-23:

מספר בעלי זכות הבחירה
6,453,255

מספר הרשימות שהגישו את מועמדותן
30

אחוז החסימה
3.25% מהקולות הכשרים

הבחירות ה-23 ייערכו ב-
2 מרץ 2020
ו' אדר התש"ף

10,631 קלפיות יוצבו בארץ ביום הבחירות

96 קלפיות נוספות יוצבו בנציגויות ישראל בחו"ל

3,993 קלפיות נגישות
מתוכן
2,287 קלפיות מיוחדות

בבחירות לכנסת ה-22
17 בספטמבר 2019

מספר בעלי זכות הבחירה
6,394,030

רשימות שנבחרו:
9
מתוך רשימות שהתמודדו:
29

35,917 קולות להשגת מנדט אחד

משך כהונת הכנסת
165 ימים

10,788 קלפיות הוצבו בארץ ביום הבחירות

שיעור ההצבעה הכללי: **69.83%**

קולות שנפסלו:
28,362
שהם כ-
0.6% מקולות המצביעים

3,889 קלפיות נגישות
מתוכן
2,212 קלפיות מיוחדות

בבחירות לכנסת ה-21
9 באפריל 2019

מספר בעלי זכות הבחירה
6,339,729

רשימות שנבחרו:
11
מתוך רשימות שהתמודדו:
40

32,860 קולות להשגת מנדט אחד

משך כהונת הכנסת
156 ימים

10,720 קלפיות הוצבו בארץ ביום הבחירות

שיעור ההצבעה הכללי: **68.5%**

קולות שנפסלו:
30,983
שהם כ-
0.7% מקולות המצביעים

3,938 קלפיות נגישות
מתוכן
2,180 קלפיות מיוחדות

מתי נערכות בחירות?

הבחירות לכנסת נערכות בכל ארבע שנים, אולם במקרים שלהלן ייערכו בחירות שלא במועדן הרגיל:

1. הכנסת החליטה בחוק להתפזר לפני גמר תקופת כהונתה;
2. הכנסת התפזרה בשל אי-קבלת חוק התקציב בתוך שלושה חודשים מיום תחילת שנת הכספים;
3. ראש הממשלה פיזר את הכנסת משום שרוב חבריה התנגדו לממשלה ולא הוקמה ממשלה חלופית;
4. הכנסת התפזרה בשל אי-הצלחה להרכיב ממשלה חדשה;
5. התקבלה הצעת אי-אמון, והמועמד שהוצע לא הצליח להרכיב ממשלה.

בפועל, הבחירות נערכות במועדן אחת ל-3.3 שנים. הבחירות לכנסת ה-23 יתקיימו ביום שני בשבוע ולא ביום שישי, כבקבוע בחוק, בשל התנגשות עם חגים ומועדים.

מי זכאי לבחור ולהיבחר?

זכאי לבחור

כל אזרח ישראלי שביום הבחירות מלאו לו 18 שנה והוא רשום בפנקס הבוחרים.

זכאי להיבחר

כל אזרח ישראלי שגילו 21 ומעלה, למעט בעלי תפקידים בכירים במגזר הציבורי, לדוגמה: רבנים ראשיים, שופטים, מבקר המדינה, הרמטכ"ל ונגיד בנק ישראל, וכן עובדי מדינה וקצינים בכירים.

הצבעה בבחירות - זכות או חובה?

בישראל ההצבעה אינה חובה, אולם ב-22 מדינות ובהן ארגנטינה, אוסטרליה, בלגיה, טורקיה, קוסטה ריקה ויוון, חובה על פי חוק לפקוד את הקלפי.

הגבלת רשימות ומועמדים

מועמד לכנסת לא יוכל להתמודד

אם נידון למאסר בפועל של יותר מ-3 חודשים וטרם חלפו 7 שנים מיום סיום ריצוי העונש, אלא אם כן קבע יושב-ראש ועדת הבחירות המרכזית שאין עם העבירה קלון.

רשימה או מועמד לא ישתתפו בבחירות לכנסת אם יש במטרותיהם או במעשיהם אחת מאלה:

שלילת קיומה של מדינת ישראל כמדינה יהודית ודמוקרטית, הסתה לגזענות או תמיכה במאבק מזוין של מדינת אויב או של ארגון טרור במדינת ישראל.

- בבחירות לכנסת ה-21 בג"ץ מנע את התמודדותו של מועמד אחד (מיכאל בן-ארי), ובבחירות לכנסת ה-22 של שני מועמדים (בנצי גופשטיין וברוך מרזל). בבחירות לכנסת ה-23 ועדת הבחירות המרכזית מנעה את ההתמודדות של מועמדת אחת (היבה יזבק) ורשימת מועמדים אחת (משפט צדק), אך בג"ץ ביטל את ההחלטה ואיפשר להן להתמודד.

מימון הוצאות בחירות של מפלגות

הוצאות הבחירות משולמות למפלגות מאוצר המדינה כדלקמן:

למפלגה שהייתה מיוצגת בכנסת היוצאת:

יחידת מימון + (מס' ח"כים בכנסת הקודמת + מס' ח"כים בכנסת הנכנסת) / 2 x יחידת מימון

למפלגה שלא הייתה מיוצגת בכנסת היוצאת:

יחידת מימון + מס' ח"כים בכנסת הנכנסת x יחידת מימון

כיום "יחידת מימון" היא כ-1.388 מיליון ש"ח

בבחירות לכנסת ה-21 וה-22 קיבלו המפלגות הוותיקות מהכנסת על סך 198 מיליון ש"ח, ופירמון יחל עם התכנסות הכנסת ה-23 ולמשך עוד 52 חודשים.

ועדת הבחירות המרכזית

ועדת הבחירות המרכזית מופקדת על אלה:

1. אישור רשימות, שמותיהן וכינוייהן
2. הדרכת הציבור
3. פיקוח על תעמולת הבחירות
4. ארגון הבחירות מבחינה לוגיסטית
5. גיוס והכשרה של עובדי הקלפיות והוועדות
6. ארגון ספירת הקולות וחלוקת המנדטים
7. בירור משפטי של כל מעשה או מחדל הקשור לבחירות

יושב-ראש ועדת הבחירות הוא שופט בית-המשפט העליון. בבחירות הנוכחיות יכהן בתפקיד זה שופט בית המשפט העליון ניל הנדל. שאר החברים בוועדה הם נציגי הסיעות, לפי גודלן.

בשנים שלא נערכות בהן בחירות עובד בוועדה צוות מצומצם. בתקופת בחירות, במשך כשלושה חודשים, עובדים במטה ובוועדות האזוריות כ-1,000 איש, וביום הבחירות - כ-150 אלף עובדים.

בכל קלפי יושב מזכיר, שהוא עובד שוועדת הבחירות האזורית ממנה. רשימות מועמדים חדשות או סיעות הכנסת היוצאת שאין להן נציגים בקלפי רשאיות לשלוח משקיפים לקלפיות.

לסקירת מרכז המחקר והמידע של הכנסת בנושא מימון מפלגות שלא עברו את אחוז החסימה

יום הבחירות

- יום הבחירות הוא יום שבתון על פי חוק, אך פועלים בו כסדרם, לפי קביעת ועדת הבחירות המרכזית, שירותי חירום, שירותים כגון חנויות מזון (עד 12:00), תחבורה ציבורית, אמצעי תקשורת, מסעדות, בתי מלון, שירותי קבורה, חניונים ותחנות דלק.
- החל מהבחירות לכנסת ה-21, התחבורה הציבורית הבין-עירונית היא חינם ביום הבחירות.
- הקלפיות פתוחות מ-07:00 עד 22:00. ביישובים קטנים, בבתי סוהר ובבתי חולים הקלפיות פתוחות מ-08:00 עד 20:00. אפשר לסגור קלפי מוקדם יותר רק אם הצביעו כל בעלי זכות ההצבעה בה.

הצבעות מחוץ למקום הקלפי הקבוע

- חיילים, שליחי משרד החוץ, עובדי מדינה בחו"ל, שליחי המוסדות הציוניים, מאושפזים בבתי חולים, נשים השוהות במעון לנשים מוכות, אסירים ועצורים ואזרחים בעלי מוגבלויות השוהים דרך קבע במוסדות מסוימים רשאים להצביע בהסדרי הצבעה מיוחדים במעטפות כפולות.
- חלק מהקלפיות הרגילות הן נגישות למי שניידותם מוגבלת, וההצבעה בהן היא הצבעה רגילה. מתוכן, יש קלפיות מיוחדות שבהן גם מי שאינו רשום בקלפי יכול להצביע בהצבעה מיוחדת במעטפה כפולה.
- שוטרים רשאים להצביע בכל קלפי, אולם עליהם לבוא במדים (אלא אם כן אישרה משטרת ישראל הצבעה שלא במדים) ולהציג תעודת שוטר או אמצעי זיהוי אחר ותעודת הצבעה מיוחדת.

ביהו בוחר באמצעות תעודת נהגות ללא תמונה איון אפשרי, אלא אם כן רשום בתעודה ששר הפנים אישר שהיא תהיה ללא תמונה. אישור כזה הוא נדיר, וניתן לנשים מוסלמיות המעוטות רשלה.

שיעור ההצבעה בבחירות לכנסת נתון במגמת ירידה לאורך השנים

בבחירות לכנסת ה-22 שיעור ההצבעה היה 69.8%.

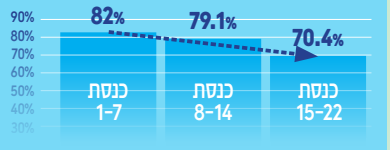

לסקירות מרכז המחקר והמידע בנושא כלים להעלאת שיעור ההצבעה ובנושא בחירות ממוחשבות

תוצאות הבחירות

ספירת הקולות

1. לאחר סגירת כל קלפי חברי ועדת הקלפי סופרים את הפתקים, מסמנים בטבלה את מספר הקולות שקיבלה כל רשימה, משווים את המספר למספר בעלי זכות ההצבעה בקלפי ומסכמים את התוצאות.
2. התהליך נעשה בשקיפות ובהסכמה מלאה של כל עובדי הקלפי והמשקיפים.
3. טעויות חשבוניות יתקנו יושב-ראש ועדת הבחירות האזורית או יושב-ראש ועדת הבחירות המרכזית.
4. הרישומים והניירת נמסרים לוועדת הבחירות האזורית לבדיקה, והתוצאות מוזנות למחשב המחובר למחשבי ועדת הבחירות המרכזית.
5. ועדת הבחירות המרכזית מפרסמת את תוצאות הבחירות ואת חלוקת המנדטים, והתוצאות הסופיות מתפרסמות ב"רשומות".
6. התוצאות יפורסמו בתוך שמונה ימים מיום הבחירות. כשבוע לאחר פרסום תוצאות הבחירות יטיל הנשיא את תפקיד הקמת הממשלה על אחד מחברי הכנסת, לאחר התייעצות עם ראשי הסיעות.

חלוקת המנדטים בין הרשימות

1. סופרים את הקולות הכשרים ומחשבים כמה קולות הם 3.25% מהם. מספר קולות זה הוא אחוז החסימה בבחירות אלו; קולות כשרים שניתנו לרשימות שלא עברו את אחוז החסימה אינם מובאים בחשבון והולכים לאיבוד.
2. מחלקים את סך הקולות הכשרים שניתנו לרשימות שעברו את אחוז החסימה ב־120. תוצאת החילוק נקראת "מודד".
3. מחלקים את מספר הקולות הכשרים שקיבלה כל רשימה ב"מודד" כדי לקבוע את מספר המנדטים שקיבלה. לאחר חלוקה זו עדיין נותרים כמה מנדטים לחלוקה כדי להגיע ל-120. המנדטים העודפים מחולקים על פי שיטת בדר-עופר.

טוהר הבחירות

הצבת מצלמות בקלפיות: יו"ר ועדת הבחירות המרכזית קבע בבחירות לכנסת ה-21 וה-22 כי אסור למפלגות ורשימות להציב מצלמות בקלפי. במקרים שבהם יש חשד לעבירות על טוהר הבחירות, רק שוטר או מפקח טוהר הבחירות (או מזכיר ועדת הקלפי שיקבל אישור לכך) יוכלו לצלם את האירוע (בכל מקרה אסור לצלם בוחר מאחורי הפרגוד). מותר להציב מצלמות בזמן ספירת הקולות.

מפקחי טוהר הבחירות: כ-3,000 מפקחי טוהר הבחירות פעלו בבחירות לכנסת ה-22, וכ-5,000 מפקחים יפעלו בבחירות לכנסת ה-23 (כמחצית ממספר הקלפיות בארץ). המפקחים מסיירים בין הקלפיות ביום הבחירות, מצוידים במצלמות גוף, ויכולים לצלם בעת חשד לעבירה פלילית. תוצרי הצילום יועברו למשטרה או לייעוץ המשפטי לוועדת הבחירות המרכזית. המפקחים יצלמו את הליך ספירת הקולות בקלפיות מסוימות.

ייצוג לנשים בבחירות לכנסת

מספר הרשימות **המתמודדות** ללא נשים כלל (ושיעורן)

* לכנסת ה-21 וה-22 נבחרו שתי רשימות ללא נשים כלל.

מספר הרשימות **המתמודדות** שבראשותן אישה (ושיעורן)

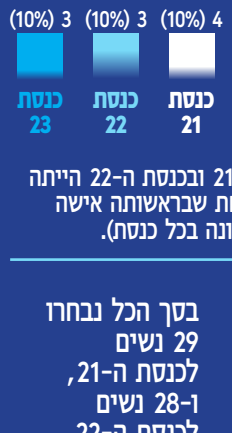

* בכנסת ה-21 ובכנסת ה-22 הייתה רשימה אחת שבראשותה אישה (רשימה שונה בכל כנסת).

בסך הכל נבחרו 29 נשים לכנסת ה-21, ו-28 נשים לכנסת ה-22

לסקירת מרכז המחקר והמידע של הכנסת בנושא הפצת מידע כזב ותקיפות סייבר לשם השפעה על בחירות

חשדות לזיופים בבחירות:

בבחירות לכנסת ה-21 היו חשדות לזיופים בבחירות, ונפתחו חקירות פליליות בחלק מהמקרים. לקראת הבחירות לכנסת ה-22 הוקם צוות מיוחד בפרקליטות המדינה בנוגע לאכיפת עבירות בחירות.

בבחירות לכנסת ה-22 שוב עלו חשדות לזיופים בבחירות, הן ביום הבחירות והן בעקבות ספירת הקולות. לאחר בדיקה, 6 קלפיות נפסלו לחלוטין ולא נכללו בתוצאות הסופיות, ו-7 קלפיות נפסלו חלקית. כמו כן, אותרו מאות מקרים של בוחרים שהצביעו הן במעטפות כפולות והן בקלפי שבה הם רשומים; אותרו מקרים של בוחרים שהיו אמורים להיות בחו"ל ביום הבחירות אך הצביעו בקלפיות שלהם בארץ; דווחו אי-סדרים בהתנהלותן של ועדות קלפי שונות. בחלק מהמקרים נפתחו חקירות פליליות.

לקראת הבחירות לכנסת ה-21 קבע יו"ר ועדת הבחירות המרכזית השופט מלצר שכל תעמולה באינטרנט וברשתות החברתיות צריכה להיות מצוהה ומאוסר שתהיה אנונימית.

משך כהונת הכנסת בחודשים

הכנסת הארוכה ביותר הייתה הכנסת השלישית, שכיהנה כ-4.3 שנים (1,568 ימים). משך הכהונה של שתי הכנסות האחרונות (הכנסת ה-21 והכנסת ה-22) היה הקצר ביותר בתולדות הכנסת: 156 ו-165 ימים בהתאמה.

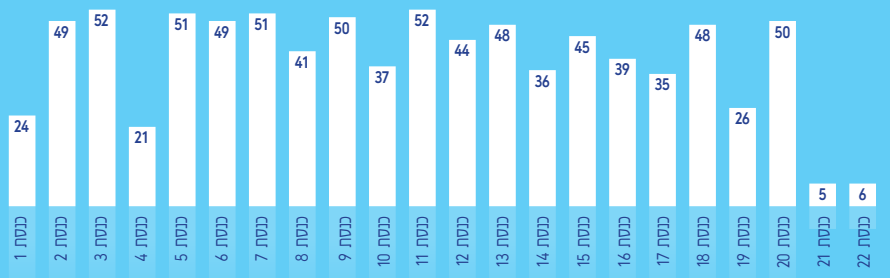

קולות פסולים

בבחירות לכנסת השביעית נפסלו יותר מ-60,000 קולות - 4.2% מקולות המצביעים. בבדיקה עלה שכ-60% מהם נפסלו בשל הכנסת שני פתקים זהים או יותר לאותה מעטפת הצבעה. לפיכך, במאי 1973 אישרה הכנסת תיקון לחוק הבחירות שלפיו מעטפת הצבעה שבה שני פתקים זהים לא תיפסל. במערכות הבחירות הבאות היה שיעור הקולות הפסולים קטן במידה ניכרת - 1.4% בממוצע. ב-2017 תוקן החוק ונקבע שמעטפה שבה שלושה פתקים זהים לא תיפסל.

ספירת הקולות במעטפות כפולות

המעטפות הכפולות מהקלפיות המיוחדות מגיעות לכנסת סגורות, ושם נבדקות על פי מספרי הזהות של המצביעים הרשומים עליהן. בכנסת מוודאים ששם המצביע לא נמחק מרשימת הבוחרים של הקלפי שבה הוא רשום (אם שמו נמחק, הרי הוא הצביע פעמיים ובזה עבר עבירה פלילית). את מעטפות ההצבעה הפנימיות מעבירים לוועדות קלפי הפועלות לשם כך בכנסת. הספירה נעשית כבכל קלפי רגילה.

לסקירת מרכז המחקר והמידע של הכנסת בנושא הצבעה במעטפות כפולות

הכנסת היוצאת מכהונת עד לכינוס הכנסת החדשה. הכנסת תתכנס וישיבתה הראשונה ביום ה-14 שאחר יום הבחירות בשעה 16:00.

לקסיקון הבחירות

פנקס הבוחרים - פנקס הבוחרים הוא רשימת בעלי זכות הבחירה לכנסת. משרד הפנים עורך ומעדכן אותו דרך קבע. הפנקס נסגר 54 יום לפני הבחירות, ורשומים בו כל אזרחי המדינה שימלאו להם 18 עד ליום הבחירות.

אחוז החסימה - סף החסימה החוקי הוא שיעור מסוים מכלל הקולות הכשרים שרשימה חייבת לקבל כדי להיכנס לכנסת. זו ההגבלה היחידה על כניסתה של רשימה שהשתתפה בבחירות לכנסת, ומטרתה לצמצם את מספר המפלגות המיוצגות בכנסת ולהבטיח שבכל סיעה יהיה מספר חברים מינימלי שנקבע בחוק.

הסכם עודפים - הסכם בין שתי רשימות לצירוף עודפי הקולות שלהן לאחר חלוקת המנדטים הראשונה כדי להגדיל את סיכוייהן לזכות במושב נוסף. הסכם העודפים צריך להיחתם ולהתפרסם לפני הבחירות.

שיטת בדר-עופר - שיטה לחלוקת המנדטים הנותרים לאחר החלוקה הראשונה עד ל-120 מנדטים; מוכרת בעולם כשיטת האגנבאך-בישוף (דה-הונט). השיטה מבוססת על חישוב "מודד רשימה":

$$\frac{\text{מספר הקולות הכשרים שקיבלה רשימה}}{\text{מספר המנדטים} + 1}$$

רשימה שקיבלה את מודד הרשימה הגדול ביותר זוכה במנדט נוסף. החישוב נעשה שוב ושוב עד לחלוקת כל המנדטים, עד שמגיעים ל-120.

לראשונה בכנסת

בחירות שלישיות בתוך שנה

הכנסת השנייה ברציפות שלא הביעה אמון בממשלה חדשה

נשבר שיא משך כהונתה של ממשלת מעבר בישראל שלא זוכה לאמון הכנסת

לראשונה, הכנסת פוזרה לאחר שמוצו, ללא הצלחה, כל האפשרויות להרכבת ממשלה

מנצלים את יום השבתון

- התחבורה הציבורית הבין-עירונית תהיה חינם מערב יום הבחירות ועד לתום השירות ביום הבחירות, במימון ועדת הבחירות המרכזית בעלות של 3.5 מיליון ש"ח.
- ברכבת ישראל נסעו ביום הבחירות לכנסת ה-22 למעלה מ-200,000 נוסעים עם כרטיס יום בחירות, נוסף על 100,000 נוסעים בכרטיס מנוי רגיל.
- כ-63,000 מטיילים ביקרו בשמורות הטבע והגנים הלאומיים בתשלום וכ-50,000 מטיילים ביקרו באתרים שבהם אין תשלום ביום הבחירות לכנסת ה-22.
- על פי איגוד לשכות המסחר, בימי הבחירות הקודמים הפדיון בענפי המסחר והשירותים היה גבוה בכ-5% מאשר הממוצע היומי, ובסה"כ כמיליארד ש"ח.
- על פי הממונה הראשית על יחסי עבודה, השתרש נוהג שלפיו עובד שעבד ביום השבתון יהיה זכאי לשכר בשיעור של 200% משכרו הרגיל.

לראשונה, על פי החלטתה של הכנסת ה-22, עובדים ברים בעלי הסיווג שעובדים בראש ביום הבחירות יוחרגו מהכלל, ולא יקבלו שכר כפול בגין עבודה ביום השבתון.

אבל קודם כול - הולכים להצביע!

תהליך הרכבת הממשלה

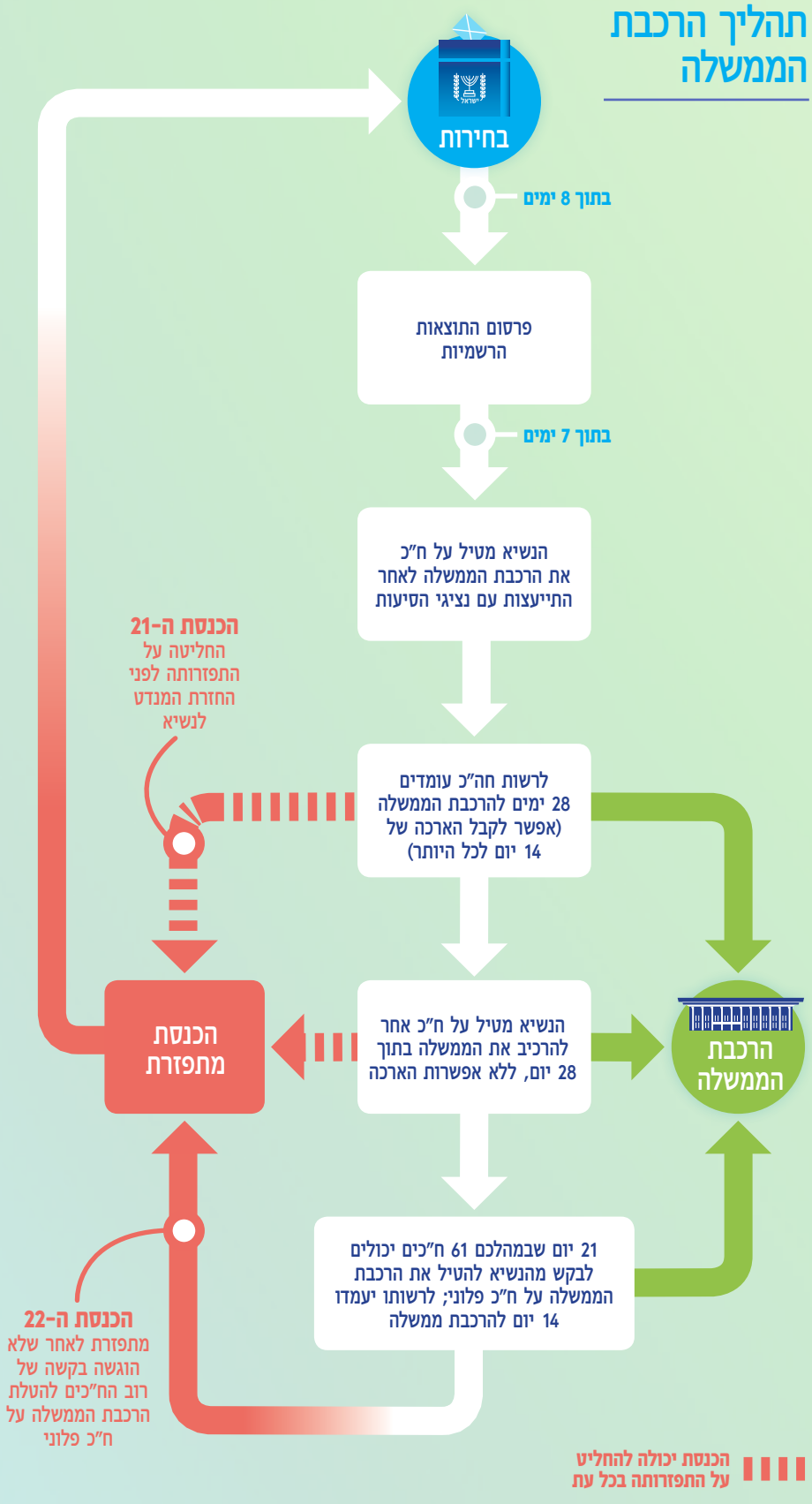

מקורות: דיסקין אברהם וחנה, כיצד בוחרים: שיטות של בחירות פרלמנטריות, מכון ירושלים לחקר ישראל, ירושלים 1998 ■ הרמן תמר, ממשל ופוליטיקה במדינת ישראל: הבחירות בישראל, האוניברסיטה הפתוחה, תל־אביב 1988 ■ מייזליש שאול, יהדות: אנציקלופדיה למושגים, אישים ומסורת ישראל, ידיעות אחרונות - ספרי חמד, תל־אביב 1991 ■ רובינשטיין אמנון ומדינה ברק, המשפט החוקתי של מדינת ישראל, מהדורה ו', הוצאת שוקן, ירושלים 2005 ■ הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה, בחירות והכנסת - שנתון סטטיסטי לישראל, 2019 ■ ועדת הבחירות המרכזית www.bechirot.gov.il ■ The International Institute for Democracy and Electoral Assistance, www.idea.int ■ עו"ד ליבנה דין, יועמ"ש ועדת הבחירות המרכזית ■ עו"ד שניר תום, עוזר ליועמ"ש ועדת הבחירות המרכזית ■ לנקרי סימה, ועדת הבחירות המרכזית ■ גרינברג אבי, ראש מדור בכיר הוצאות ותשלומים, חשבות הכנסת ■ עו"ד ברודסקי לוי נועה, הלשכה משפטית של הכנסת ■ עו"ד בן שבת נעה, הלשכה המשפטית של הכנסת ■ מני ישראלה, סמנכ"ל כלכלה ומיסים, איגוד לשכות המסחר ■ אשד עמנואל, מנהל אגף מבקרים, רשות הטבע והגנים

הכנה ועדכון: אילה אליהו, שירי ספקטור בן-ארי, מרכז המחקר והמידע של הכנסת | **עריכה לשונית:** מערכת דברי הכנסת | **עיצוב:** מחלקת הדפוס והפרסומים של הכנסת